

Name of Scholar: Syed Tasawwur Mahdi

Name of Supervisor: Prof. Abdul Halim

Name of Department: Dept. of Persian, Faculty of Humanities & Languages, JMI

Title: Shakhshiat-E- Ilmi-O- Adabi-E- Ratan Singh Zakhmi

(ABSTRACT)

Key Words: Ratan Singh Zakhmi, Awadh, Manzooom, Mansoor, Deewan

در عهد مغل زبان فارسی بطور کامل در هندوستان رواج یافته بود تا جایی که در عهد اکبر شاه این زبان به عنوان زبان رسمی هند شناخته شد، حتی امروز هم بعد از سالها الفاظ فارسی به زبان های دیگر این کشور آمیخته شده است.

در اواخر همان عهد، شمال و جنوب هندوستان نیز از این نوع دانشمندان خالی نبود، مرکزهای علم و هنر از خدمات شاعران و نویسندگان پر بودند. اوده هم از این نوع افراد خالی نماند. خطه اوده در مقاطع خاصی از تاریخ شخصیت های علمی عظیمی در ابعاد مختلف داشته از جمله آنها دانشمند بزرگ رتن سینگ زخمی است. چنانچه راقم سعی کرده شخصیت علمی و ادبی رتن سینگ زخمی را معرفی کند.

در این پایان نامه دکتری از آثار منظوم و منثور زخمی بحث شده تا شخصیت علمی و ادبی وی کاملاً آشکار گردد و پایان نامه به ترتیب زیر بر پنج باب بخش بندی شده است:

باب اول: احوال اوده در عهد رتن سینگ زخمی

باب دوم: زیستنامه راجا رتن سینگ

باب سوم: آثار منظوم زخمی

باب چهارم: آثار منثور زخمی

باب پنجم: نتیجه گیری

باب اول: احوال اوده در عهد رتن سینگ زخمی

در این باب مختصراً حالات اوده بیان شده. علت اسم گذاری این ایالت که چرا اوده را اوده می نامند؟ رابطه مسلمانان از اوده چه بود؟ از نظر سیاسی این ناحیه کی به دست قدرت حاکمان مسلمانان رسید؟ همچنین زنگی نامه ی پادشاهان اوده از جلوس سعادت خان برهان الملک تا واجد علی شاه در این باب ذکر شده است.

باب دوم: زیستنامه راجه رتن سینگ زخمی

در باب دوم زندگی نامه خود زخمی با خانواده اش به رشته تحریر در آمده است. اول خانواده ی زخمی مختصراً معرفی شده تا معلوم شود اگر خانواده به این پایه علمی باشد شخصیتی مانند زخمی در این نوع فامیل پیدا می شود. خویشاوند او از علما و فضایی معروف عربی و فارسی و از چند پشت در خدمت شاهان اوده بودند، خود زخمی نیز به اغلب علوم متداول روزگار و به زبان فارسی، عربی، ترکی و انگلیسی تسلط داشت. در آخر همین باب ذکر شده که زخمی غیر از دیوان فارسی به زبان اردو نیز اشعار سروده است، اشعار اردو زیاد یافته نمی شود.

باب سوم: آثار منظوم زخمی

باب سوم درباره آثار منظوم رتن سینگ زخمی است. عمده ترین اثر منظومه وی دیوان فارسی است. دیوان بدون مقدمه از غزل آغاز می شود و بیشترین صفحات دیوان بر غزلیات مشتمل است. در این باب مقدمتاً تعریف غزل، سیر تاریخی غزل، ویژگی های غزل زخمی بیان شده بعد برای مطلب اصلی فصلی به عنوان استفاده از صنعت های مختلف در غزل زخمی باز شده است. در این فصل تعریف صنایع و بدایع، تعریف علم بیان و اقسامش (تشبیه، استعاره، مجاز و کنایه) همراه با مثال از اشعار زخمی، تعریف علم معانی، تعریف علم بدیع، صنایع لفظی، صنایع معنوی و برای هر کدام بیت هایی از دیوان زخمی ذکر شده است. در فصل دوم همین باب تاثیر پذیری رتن سینگ زخمی از شعرای متقدمین مانند حافظ، سعدی، امیر خسرو و جزآن بیان شده. آخرین فصل یعنی فصل سوم این باب درباره هفت بند در منقبت حضرت علی است، زخمی در این هفت بند با کمال عقیده حضرت علی را مدح کرده است.

باب چهارم: آثار منثور رتن سینگ

در این باب آثار منثور زخمی مورد بحث قرار گرفته و مشتمل بر پنج فصل است. تاجایی که تحقیق شده، زخمی شش تا اثر منثور دارد. میان کتابهای نثری وی اشعار فارسی نیز گنجانده شده. در این باب ذکر همه تصنیف او در فصلهای جداگانه بیان شده.

فصل اول: انیس العاشقین: این کتاب تذکره شعرای فارسی است که در سال ۱۲۲۵ تالیف نمود.

فصل دوم: حدائق النجوم: از اسم کتاب واضح است که به موضوع علم هیئت و نجوم نوشته است.

فصل سوم: شرح گل کشتی: این کتاب شرح مثنویست بنام "گل کشتی" سروده ی میر ابوالعال نجات اصفهانی.

فصل چهارم: سلطان التواریخ: کتاب تاریخی از نوابین و پادشاهان اوده است که زخمی آن را در سال ۱۲۵۸ تالیف نمود.

فصل پنجم: معیار الزمان: این هم رساله مختصری است به موضوع علم هیئت که در سال ۱۲۳۲ تالیف یافته.

فصل ششم: جام گیتی ما: رساله ای است به موضوع فلسفه ولی این کتاب جایی یافته نه شد.

مقاله برای دکترا

مقاله نویسنده: سید تصور مهدی

استاد راهنما: پروفسر عبد الحلیم

بخش فارسی، جامعه ملیه اسلامی، دهلی نو